

142. löggjafarþing 2013.
Þingskjal 71 — 25. mál.
2. umræða.

Nefndarálit

um frumvarp til laga um breytingu á lögum um almannatryggingar, nr. 100/2007,
og lögum um málefni aldraðra, nr. 125/1999, með síðari breytingum
(frítækjumörk, tekjutengingar og eftirlitsheimildir).

Frá minni hluta velferðarnefndar.

Röng forgangsröðun.

Minni hlutinn fagnar þeim vilja núverandi ríkisstjórnar sem birtist í frumvarpi þessu til að auka útgjöld til almannatrygginga eins og áætlanir fyrri ríkisstjórnar gerðu ráð fyrir. Minni hlutinn tekur hins vegar undir með fjölmörgum umsagnaraðilum sem telja að verið sé að byrja á öfugum enda. Frumvarp félags- og húsnæðismálaráðherra mun helst gagnast þeim lífeyrisþegum sem hafa hæstu tekjurnar og m.a. þeim sem hingað til hafa ekki fengið neinar greiðslur frá almannatryggingum vegna of mikilla annarra tekna. Minni hlutinn tekur undir með þeim umsagnaraðilum sem telja að eðlilegra hefði verið að grípa til aðgerða sem kæmu tækjulægstu og verst settu lífeyrisþegunum til góða fremur en þeim tekjuhærri. Eðlilegast væri að fyrstu aðgerðir til leiðréttinga næðu til allra lífeyrisþega, svo sem með hækkun grunnlífeyris enda liggur fyrir að hann hefur ekki fylgt verðlagi að fullu síðustu ár.

Í töflunum hér á eftir má sjá áhrif frumvarpsins á tekjur lífeyrisþega eftir tekjubílum.

Tafla 1. Ellilífeyrisþegar með lífeyrissjóðstekjur.

Tekjur	Greiðslur í dag					Greiðslur eftir breytingu					Hækkun
	Elli- lífeyrir	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	Elli- lífeyrir	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	
0	34.053	107.461	31.669	37.739	210.922	34.053	107.461	31.669	37.739	210.922	0
50.000	34.053	92.071	27.134	7.664	160.922	34.053	92.071	27.134	7.664	160.922	0
100.000	34.053	69.571	20.503	0	124.127	34.053	69.571	20.503	0	124.127	0
150.000	34.053	47.071	13.872	0	94.996	34.053	47.071	13.872	0	94.996	0
200.000	34.053	24.571	7.241	0	65.865	34.053	24.571	7.241	0	65.865	0
250.000	25.203	10.921	610	0	36.734	34.053	2.071	610	0	36.734	0
300.000	12.703	921	0	0	13.624	34.053	0	0	0	34.053	20.429
350.000	203	0	0	0	203	34.053	0	0	0	34.053	33.850
400.000	0	0	0	0	0	34.053	0	0	0	34.053	34.053

Tafla 2. Ellilífeyrisþegar með atvinnutekjur.

Tekjur	Greiðslur í dag					Greiðslur eftir breytingu					Hækkun
	Elli- lífeyrir	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	Elli- lífeyrir	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	
0	34.053	107.461	31.669	37.739	210.922	34.053	107.461	31.669	37.739	210.922	0
50.000	34.053	102.961	30.343	0	167.357	34.053	107.461	31.669	0	173.183	5.826
100.000	34.053	80.461	23.712	0	138.226	34.053	107.461	31.669	0	173.183	34.957
150.000	34.053	57.961	17.081	0	109.095	34.053	89.281	26.311	0	149.645	40.550
200.000	34.053	35.461	10.450	0	79.964	34.053	66.781	19.681	0	120.515	40.550
250.000	25.203	21.811	3.820	0	50.834	25.204	53.131	13.050	0	91.384	40.550
300.000	12.703	11.811	0	0	24.514	12.704	43.131	6.419	0	62.253	37.739
350.000	203	1.811	0	0	2.014	204	33.131	0	0	33.334	31.320
400.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tafla 3. Örorkulífeyrisþegi með lífeyrissjóðstekjur og fyrst metinn öryrki 35 ára.

Tekjur	Greiðslur í dag						Greiðslur eftir breytingu						Hækkun
	Örorku- lífeyrir	Aldutst. örork.upp.	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	Örorku- lífeyrir	Aldutst. örork.upp.	Tekju- trygging	Heimilis- uppbót	Framf. uppbót	Samtals	
0	34.053	15.324	109.050	31.669	20.826	210.922	34.053	15.324	109.050	31.669	20.826	210.922	0
50.000	34.053	15.324	98.880	28.716	0	176.972	34.053	15.324	98.880	28.716	0	176.972	0
100.000	34.053	15.324	76.380	22.181	0	147.938	34.053	15.324	76.380	22.181	0	147.938	0
150.000	34.053	15.324	53.880	15.647	0	118.904	34.053	15.324	53.880	15.647	0	118.904	0
200.000	34.053	15.324	31.380	9.113	0	89.870	34.053	15.324	31.380	9.113	0	89.870	0
250.000	25.203	11.342	17.730	2.579	0	56.853	34.053	15.324	8.880	2.579	0	60.836	3.982
300.000	12.703	5.717	7.730	0	0	26.150	34.053	15.324	0	0	0	49.377	23.227
350.000	203	92	0	0	0	295	34.053	15.324	0	0	0	49.377	49.082
400.000	0	0	0	0	0	0	34.053	15.324	0	0	0	49.377	49.377

Ljúka þarf heildarendurskoðun almannatryggingalaga.

Á síðasta þingi lagði þáverandi velferðarráðherra fram tvö frumvörp sem voru afrakstur mikillar þverpólíttískrar vinnu með aðkomu allra helstu hagsmunaaðila. Um var að ræða annars vegar frumvarp til laga um lífeyrissjóðstekjur og hins vegar frumvarp til laga um slysatryggingar almannatrygginga. Upphaf endurskoðunar almannatryggingalaga má rekja til ársins 2007 en þá hófst vinna með það að markmiði að einfalda almannatryggingakerfið með sameiningum bótaflokka, samræmdum skerðingarmörkum vegna tekna og draga úr fátæktargildrum í kerfinu. Frumvörp þau sem velferðarráðherra lagði fram á síðasta þingi eru afrakstur þeirrar vinnu. Öllum er ljóst sem koma með einum eða öðrum hætti að almannatryggingakerfinu að verulegra úrbóta er þörf. Þannig kemur m.a. fram í umsögnum aðila vinnumarkaðarins að fremur hefði átt að halda áfram þeirri vinnu sem unnin hefur verið í starfshópum hjá velferðarráðuneytinu undanfarin ár við heildarendurskoðun almannatryggingakerfisins fremur en að koma fram með frumvarp sem aðeins er bútasumur í annars meingallað kerfi. Minni hlutinn tekur undir þessar athugasemdir og telur veigamikil fagleg rök hníga til þess að halda áfram vinnu við þau frumvörp sem velferðarráðherra lagði fram á síðasta þingi og hafa nú verið endurflutt af þingflokki Samfylkingarinnar (6. og 7. mál). Á fundum nefndarinnar kom fram að verði þetta frumvarp félags- og húsnæðismálaráðherra að lögum óbreytt mun það gera heildarendurskoðun almannatryggingalaga á grunni tillagna starfshóps á síðasta kjörtímabili erfiðari og dýrari en ella þar sem í frumvarpi fyrrverandi velferðarráðherra er gert ráð fyrir því að greiðslur haldist óbreyttar eða hækki í áföngum á

meðan nýtt kerfi tekur gildi. Þá kom einnig fram að með þeim breytingum sem lagðar eru til í þessu frumvarpi er í raun verið að víkja til hliðar allri þeirri vinnu sem unnin hefur verið síðustu ár. Minni hlutinn harmar það. Ljóst er að það frumvarp sem hér er til umfjöllunar setur þær niðurstöður sem finna má í frumvarpi fyrrverandi velferðarráðherra frá síðasta þingi í uppnám, enda eru hér lagðar til auknar greiðslur sem ekki var gert ráð fyrir og því þarf að meta kostnaðaráhrif heildarendurskoðunarinnar aftur á grundvelli breyttra forsendna. Minni hlutinn leggur því áherslu á að vinnu verði haldið áfram á grundvelli frumvarpa sem velferðarráðherra lagði fram á síðasta þingi og þingflokkur Samfylkingarinnar hefur nú endurflutt og í samræmi við ákvæði til bráðabirgða X í frumvarpi til laga um lífeyrisréttindi almannaþrygginga og félagslegan stuðning (þskj. 7). Þar kemur fram að ráðherra skuli tryggja áframhaldandi umboð starfshóps þess sem vann að gerð frumvarpsins og skuli starfshópurinn vinna að endurskoðun laga er snúa að öryrkjum í samstarfi við Öryrkjabandalag Íslands og Samband íslenskra sveitarfélaga og skila af sér tillögum að breytingum fyrir 1. október 2013.

Ekki gætt að jafnrétti kynjanna.

Í athugasemdum við frumvarpið kemur fram að ekki verði séð að frumvarpið hafi bein áhrif á jafnrétti kynjanna, þar sem sömu skilyrði gilda fyrir karla og konur gagnvart réttindum úr almannaþryggingum. Hins vegar kemur fram að gert sé ráð fyrir því að frumvarpið leiði til fjölgunar þeirra sem fá greiðslur og að karlar séu þar í meiri hluta þrátt fyrir að vera minni hluti lífeyrisþega. Minni hlutinn bendir á að ástæðan er m.a. sú að frumvarpið gagnast aðallega þeim sem hafa hæstu tekjurnar og að konur á ellilífeyrisaldri eiga minni uppsöfnuð réttindi í lífeyrissjóðum en karlar, m.a. af því að konur hafa í gegnum tíðina unnið ólaunuð heimilisstörf en einnig vegna langvarandi kynbundins launamunar. Sýnt þykir að karlar séu í meiri hluta þeirra sem hafa ekki fengið greiðslur en munu fá greiðslur verði frumvarpið að lögum, þ.e. þeir sem hafa yfir 350 þús. kr. á mánuði í aðrar tekjur. Þetta er og athyglisvert í ljósi þess að konur eru meiri hluti ellilífeyrisþega. Minni hlutinn tekur því undir athugasemdir í umsögn Jafnréttisstofu þar sem lagt er til að frumvarpið verði skoðað ítarlega með það fyrir augum að tryggja að bæði konur og karlar njóti betri réttar eftir lögfestingu frumvarpsins.

Minni hlutinn leggur til breytingar á skerðingarhlutfalli sérstakrar framfærsluuppbótar sem mundu koma konum sérstaklega vel en þær eru tæplega 70% þeirra sem fá hærri greiðslur ef breytingartillagan verður samþykkt. Breytingin mun fjölga þeim lífeyrisþegum sem fá hærri greiðslur eins og sjá má í töflu 4.

Tafla 4. Fjöldi lífeyrisþega sem fá hærri greiðslur frá Tryggingastofnun við lækun skerðingarhlutfalls sérstakrar uppbótar til framfærslu.

Lækkun skerðingarhlutfallsins sérstakrar uppbótar til framfærslu í 80%.

	Karlar	Konur	Samtals
Ellilífeyrisþegar	3.527	7.769	11.296
Örorkulífeyrisþegar	1.855	3.836	5.691
Samtals	5.382	11.605	16.987

Lækkun skerðingarhlutfallsins sérstakrar uppbótar til framfærslu í 70%.

	Karlar	Konur	Samtals
Ellilífeyrisþegar	5.418	10.625	16.043
Örorkulífeyrisþegar	2.229	4.680	6.909
Samtals	7.647	15.305	22.952

Eftirlitsheimildir Tryggingastofnunar.

Minni hlutinn tekur undir með meiri hluta nefndarinnar um 2. gr. frumvarpsins. Minni hlutinn telur að Tryggingastofnun þurfi á auknum eftirlitsheimildum að halda en tekur jafnframt fram að um vandmeðfarnar heimildir er að ræða sem krefjast þess að lagaákvæðin séu vel útfærð. Í ljósi þeirra athugasemda sem komu fram við meðferð málsins telur minni hlutinn að fresta eigi afgreiðslu 2. gr. frumvarpsins en leggur áherslu á að þegar til þess kemur að lögfestar verði auknar eftirlitsheimildir verði jafnframt gætt að réttaröryggi viðskiptavina Tryggingastofnunar. Að öðru leyti vísar minni hlutinn til álits meiri hlutans um eftirlitsheimildir Tryggingastofnunar.

Breytingartillögur.

Minni hlutinn leggur til tvær breytingar á frumvarpinu í þeim tilgangi að mæta athugasemdum umsagnaraðila og koma til móts við þá sem lágstar tekjur hafa. Þannig er lagt til sem fyrsta skref að skerðing á sérstakri framfærsluuppbót sem er króna á móti krónu verði lækkuð úr 100% í 80% frá og með 1. júlí 2013 og 70% frá og með 1. janúar 2014. Er það í samræmi við tillögu um fyrstu skref í frumvarpi fyrrverandi velferðarráðherra og tillögu starfshóps um endurskoðun laga um almannatryggingar. Þá er einnig lögð til sú breyting að frítekjumark atvinnutekna örorkulífeyrisþega verði fært varanlega til þess horfs sem það er nú skv. 14. tölul. ákvæðis til bráðabirgða í lögum um almannatryggingar, nr. 100/2007, og verði áfram 1.315.200 kr. á ári til samræmis við frítekjumark ellilífeyrisþega vegna atvinnutekna.

Að öllu framansögðu virtu leggur minni hlutinn til að frumvarpið verði **samþykkt** með þeim breytingum sem gerð hefur verið grein fyrir og lagðar eru til í sérstöku þingskjali.

Alþingi, 3. júlí 2013.

Sigríður Ingibjörg Ingadóttir,
form., frsm.

Freyja Haraldsdóttir.

Katrín Júlíusdóttir.

Lilja Rafney Magnúsdóttir.